Despre credință

În capitolul anterior am vorbit despre ce are ateul în minus față de credincios, am înşirat ce nu are şi ce nu face ateul, am expus ceva prin negare, fără a atrage atenția asupra uriaşei diferențe între „a crede că" şi „a crede în".
Vreau ca acest capitol să continue punerea față în față a caracteristicilor ateului şi ale credinciosului pentru a încerca o comunicare între ele, o dezbatere care să ducă la explicitarea diferenței de poziție.
De fapt ar trebui nuanțat mai bine, deoarece există de ambele părți atât poziții ireconciliabile, cât şi poziții care permit dezbaterea.
Atitudinile care nu pot fi dezbătute se bazează, indiferent cărei părți îi aparțin, pe nişte convingeri lăuntrice a priori, nemotivate, pe care mintea nu le pune la îndoială.
Astfel, ateul cu asemenea convingeri este adeptul, am putea zice „din naştere" sau „condiționat genetic", al ideii că real este doar ceea ce este vizibil, palpabil, etc., adică ceea ce poate fi perceput cu simțurile sau cu extensiile acestora, aparatura stiințifică oricât de complicată ar fi ea. Pentru el, orice altă abordare este o jignire a bunului simț; pentru el structurile abstracte ca atare, formele, stările, sentimentele, ideile, personalitatea, caracterul, etc., nu au realitate, ci pot fi reduse prin operațiuni logice la relații complexe între părți ale materiei.
Şi despre credinciosul cu convingeri lăuntrice de nezdruncinat am putea spune că le are pe acestea tot „din naştere" sau „condiționat genetic". Desigur, este o exprimare figurativa care vrea să sublinieze că aceste atitudini sunt dincolo de orice posibilitate de dezbatere, sunt ca nişte axiome, ca nişte fapte primordiale. Astfel, credinciosul din această categorie este adeptul existenței unor ființe supranaturale care sunt la fel de reale ca (sau au un grad de „realitate" mai ridicat decât) fenomelele imediate din lumea concretă.

Aceste lucruri fiind spuse, voi reveni la expunerea diferențelor dintre „a crede că" şi „a crede în", de astă dată prin afirmare, prin interpunerea între cele două tipuri a credinței ca act creator.
Deci trebuie să reabordăm paragraful despre funcția integratoare a participării omului cu întreg sufletul la „relația cu Universul".
„Cu întreg sufletul" înseamna „nu numai cu mintea" sau „nu numai cu mintea şi cu stratul sentimental al sufletului".
Înseamnă „cu toate profunzimile neexplorate încă ale sufletului", „ cu toate resursele pe care le poate mobiliza omul convins de faptul că aceste resurse sunt nelimitate".

Astfel, „ a crede că" înseamnă „ a accepta drept adevărată o anumită afirmație". Acest lucru se poate întâmpla în trei situații :

1. Ori mintea face pe cont propriu o verificare a consistenței, respectiv a lipsei de contradicții între corelările logice care se pot face între acea afirmație şi toate celelalte complexe de afirmații pe care mintea le-a acceptat deja,
2. ori mintea nu este exersată să facă pe cont propriu aceste verificări şi acceptă afirmația drept adevărată din motive sentimentale,
3. ori acea afirmație reprezintă o formulare a unei convingeri lăuntrice a priori, nemotivată, pe care mintea n-o pune la îndoială.

„A crede în" poate însemna trei lucruri :

a.) Ori „a accepta fără rezerve din motive sentimentale o anumită afirmație",
b.) Ori „a accepta din convingere lăuntrică necondiționată",
c.) Ori acea participare „cu tot sufletul" menționată mai sus.

Alternativele 2 şi 3 şi alternativele a.) şi b.) nu comunică între ele, respectiv cei care se situează pe aceste poziții nu pot sau nu vor să argumenteze cu noțiuni din limbajul sau cu accepțiuni din sistemele discursive ale celor de pe alte poziții. Ei doar îşi afirmă propriile credințe în formulări de complexitate variabilă, dar echivalente între ele şi le neagă pe ale celorlalți.

De aceea, după mine, o adevărată dezbatere se poate face înre poziția 1. şi poziția c.)
Eu sunt un adept declarat al poziției c.) şi scriu aceste rânduri pentru acei prieteni care se situează pe poziția 1., iar dacă prietenii mei vor accepta acest dialog, adică dacă acest text poate fi o provocare la dezbatere, atunci cred că merită să-l dau pentru a fi citit şi celor care, fără a mă cunoaşte, ar fi înrudiți spiritual cu prietenii mei atei. Insist asupra prieteniei pentru că ea este o stare de comunicare, de armonizare, de comuniune spirituală, nu de conflict, nu de dispută intelectuală, nu se bazează pe dorința de a dovedi unui „adversar" corectitudinea propriei păreri sau valabilitatea absolută a acesteia.
Textul de față este scris cu dorința de găsi în cititor un vis-a-vis curios să afle părerile mele, dornic să descopere sensul afirmațiilor mele, chiar dacă ele nu sunt exprimate riguros sau suferă de formulări neîndemânatice.
Întotdeauna mă bucur când cel cu care sunt față în față mă întreabă „ce ai vrut să spui prin.....?" în loc să afirme cu certitudine „nu ai dreptate când declari că....".
Aceasta este atmosfera pe care mi-o doresc pentru o dezbatere în general şi pentru cea de față în mod special.

Întorcându-mă la diferența între pozițiile 1. şi c.), pot spune că omul credincios îşi face un ideal din a se strădui în permanență să se implice integral în „relația lui cu Universul", de fapt în propria lui viață, trăită la cele mai înalte cote ale sincerității şi ale acceptării consecințelor propriilor fapte, chiar mai mult, ale consecințelor faptelor grupului din care face parte. Asta la nivelul omului simplu care crede în Dumnezeu pur şi simplu înseamnă acceptarea necazurilor şi a tuturor evenimentelor fără a se revolta şi fără a-şi pune probleme, înseamna să închine lui Dumnezeu cu smerenie şi din tot sufletul toate acțiunile lui, fie că sunt cotidiene, fie că sunt unice, acest lucru întâmplându-se în mod activ, cu forța unui act decizional.
În schimb, ateul crede că materia şi ştiința reprezintă redutele inamovibile şi inatacabile ale cunoaşterii, şi a decis să renunțe de bună voie la orice sprijin din partea unei forțe pe care i-o oferă o tradiție milenară de viață şi de cultură, preferând pustiul unei lumi fără

sens şi certitudinea neantului de dincolo de moarte.
În ambele cazuri este vorba în ultimă instanță de o decizie, dar ateul care trăieşte curiozitatea exploratorului propriei lumi, călătorind într-un univers fără sensul unui plan absolut, unic şi integrator ar putea fi obligat la experiențe tragice de tip Nietzsche sau Hemingway.
Am spus mai sus că vom interpune între poziția 1. şi poziția c.) credința ca act creator. Despre ce act creator este vorba ? Este vorba despre decizia pozitivă, despre alegerea între cele două tipuri de decizie, despre a crea sens decizând ca lumea are sens şi de a căuta tot timpul şi peste tot asocieri simbolice personale şi subiective între cele mai diferite aspecte ale propriei vieți, despre găsirea sensului propriei vieți pornind de la convingerea că acesta există.
Asta are aparența de autoamăgire şi a adus de nenumărate ori un contraagrument devenit deja clasic: credinciosul nu suportă şi nu este capabil să-şi asume singurătatea vieții într-o lume în care nu se întrezăreşte nici un sens, în care nu există decât perspectiva neantului de dincolo de moarte şi decide să pună în loc o iluzie : Dumnezeu, o iluzie care îl scapă de o frică ancestrală şi „universală".
Haideți să analizăm puțin cum stau lucrurile din punct de vedere istoric cu această iluzie. Materialiştii susțin că omul primitiv, în frica lui de forțele potrivnice ale naturii şi neavând la îndemână explicația fenomenelor pe care abia în timpurile moderne ştiința a dat-o, a „inventat" un zeu al focului, unul al apei, etc., şi din dorința de a explica lumea, a mai „inventat" diferite poveşti despre aceşti zei. Ei mai susțin că ştiința a dovedit ulterior că aceste poveşti nu sunt adevărate, ele fiind înlocuite cu explicații ştiințifice ale fenomenelor naturale.
Desigur că acesta este un punct de vedere simplist, un argument din cele folosite în propaganda antireligioasă de masă, dar care este încă foarte larg răspândit. El nu ține seama de faptul că abordarea relației om-univers doar cu mintea este o „cucerire" a ultimelor trei secole şi că omul primitiv nu putea aborda lumea altfel decât „cu tot sufletul". Mintea lui era încă o nebuloasă iar eul doar un rudiment latent. El nu putea avea decât o viziune integratoare asupra universului şi se lăsa cu încredere absolută pe mâna şamanilor care îi aduceau mesaje „de dincolo". Şamanul însuşi nu era departe de această descriere, însă el era un „ales", un „binecuvântat" unul care se dăruia total relației eu-univers şi care din această dăruire totala primea nişte mesaje copleşitoare, dincolo de orice putere de înțelegere şi carea îi dădeau un sentiment imperativ de obligație de a propaga acele mesaje.
La fel au fost şi profeții, la fel a fost şi Avraam „descoperitorul" Dumnezeului unic şi nevăzut. Este o descoperire incomparabil mai mare decât focul sau roata. Numesc roata descoperire pentru că roata este o formă fundamentală şi primordială şi înainte de a deveni un obiect concret făcut de mâna omului a fost percepută mental (mai bine zis „în integralitatea sufletului") ca element structural universal.
Aceste structuri universale sunt obiective şi omul nu le poate percepe decât printr-o scufundare totală a întregului suflet în contemplarea universului.
În acest mod L-a perceput şi Moise pe Dumnezeu şi mesajul Lui care a „adus ordine în lumea concretă". Moise este descoperitorul Legii, al legității universale, al faptului că totul are consecințe, al faptului că totul este corelat cu toate.
De la Moise încoace este anacronic să vorbim despre o relație eu-univers care să excludă mintea ca oglindă a corelărilor logice şi consistente ale lucrurilor. Poruncile lui Dumnezeu sunt percepute acum şi cu acest nou „instrument" - mintea care primeşte demnitatea de monitor, de supraveghetor al disciplinei sociale.

Este pentru prima dată când mintea, un instrument subiectiv al omului, este chemată să reflecte o ordine obiectivă.
Acest lucru este o minune, chiar şi în zilele noastre, cu toate că ne-am obişnuit în aşa măsură cu ea încât nu ne mai miră (nu ne mai minunăm) de loc. Ne-am obişnuit deja ca atunci când, urmărind un raționament, să avem un fel de barometru interior (format şi exersat în anii de pregătire şcolară, universitară şi/sau profesională) care ne spune dacă acest raționament este logic sau nu, dacă este corect. Iar dacă după un şir de deducții* bazate pe acest simț interior obținem o concluzie care coincide cu un fapt observat în realitatea obiectivă nu ne minunăm, ci considerăm că aşa trebuie să fie. Exact aceasta este minunea : eu cel puțin nu mă mir nicidată suficient că acestui demers interior al meu îi corespunde cu precizie ceva în realitatea obiectivă, sau altfel spus un demers interior care ar putea să fie considerat subiectiv pentru că este interior se dovedeşte a fi de fapt obiectiv. Mai mult, acceaşi minune se întâmplă nu doar cu mintea, ci şi cu straturile mai profunde ale sufletului.
Eu sunt adeptul concepției lui Jung despre inconştientul colectiv şi am convingerea că profunzimile insondabile ale psihicului omenesc pe care le acoperă acest concept (un fel de gaură neagră în care poate intra şi din care poate ieşi orice) sunt cu adevărat insondabile în sensul că această profunzime este infinită, dar că în acelaşi timp sunt şi sondabile pentru că putem dialoga cu ele şi putem afla inimaginabil de mult din acest dialog. Trebuie doar să scapi de prejudecata că acest lucru nu se poate, să nu pui nicio întrebare din pură curiozitate (să vezi dacă merge) şi să fii implicat emoțional în totalitate. Şi în această situație este vorba despre un proces obiectiv, (de fapt despre o multime uriaşă de procese obiective) încă necunoscute în sensul că sunt încă insuficient studiate şi nici nu se pune problema că ar putea fi modelate de o maşină, câtă vreme nu ştim suficient despre ele.
De la apariția poruncilor prin Moise omenirea a cunoscut multe frământari dramatice datorate mai ales încălcării acestor porunci. Toate evenimentele istoriei abundă până la refuz de minciuni, omoruri, încălcări ale proprietății, blasfemii, şi toate ilustrează ce se întâmpla atunci când încerci să înlocuieşti Legea cu bunul plac, cu pofta, cu dorința de dominare, etc. Până la refuz. Până la apariția unei noi mari descoperiri revoluționare : Dumnezeul -Iubire, Dumnezeul – Armonie Universală care nu neagă Dumnezeul – Lege, ci îl încorporează.
Despre Autorul acestei Decoperiri nu vreau să intru în dezbatere cu prietenii mei atei. Vreau doar să atrag atenția asupra bogăției de semnificații profunde creatoare de sens cuprinse într-un mic text care ne-a rămas de la El. Iar dacă citirea comentariului meu despre acest text îi va pune pe gânduri, mă voi bucura de orice nou prilej care s-ar ivi să continuăm discuția începuta acum.

** dacă acum maşinile de calcul pot face şiruri de deducții logice este pentru că mai întâi au fost descoperite legile obiective după care mintea gândeşte logic, iar apoi aceste legi au fost aplicate la programarea maşinilor*